

Onur KARA
Lisans Öğrencisi
ODTÜ İİBF Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümü

**BİLİM (BİLİMSEL EĞİTİM, BİLİMSEL ARAŞTIRMA) VE
POLİTİKA (İKTİDAR) İLİŞKİSİ: TÜRKİYE’DE BİLİM POLİTİKALARI**

Sürekli bir büyüme gösteren küreselleşme edimiyle koşut olarak kapitalizm ve özellikle onun geç evresi tüketim biçimlerinde yarattığı çeşitlilik ve yenilik bağlamında, gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, toplumları farkındalıklarından uzak, değerlerine yabancılaştıkları, kimlik bunalımlarıyla karşılaştıkları, bilim ve bilimselliğin toplumsal boyutta önemini yitirip, liberalizmin zihniyet dünyasında tek değer olan değişim değerine tabi tutulduğu bir yaşama bağimli kılmaktadır. Birincil özelliği tüm toplumsal ilişkileri iktisadi ilişkiler olarak yeniden tanımlamak olan bu yapı içerisinde, geç kapitalizm gittikçe daha fazla farklı alanda kendi iktidarını kurmakta ve daha fazla farklı alanı kendi ilişki düzeneğine dâhil etmektedir.

Bu alanların en önemlilerinden biri de bilgi üretimi, edimi ve aktarımı olarak eğitimidir. Kapitalizmin bu evresinde eğitimin de bir kar unsuru haline gelmesi, taraflar arasında bir ortaklığın, birlikte çalışmanın kaçınılmaz “meşru?” sonucunu doğurmuştur. Bilimsel üretim kurumları olarak üniversiteler, siyasal iktidar kisvesine bürünmüş kapitalizme kapılarını açarak, sermayenin rahatça hareket edeceği bir “pazar” haline gelmiştir. Tüm bunların sonucunda, kapitalizm süre giden üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesinde “bilimsel bilgi”yi en yeni sermaye olarak tanımlamıştır.

Türkiye’de kapitalizm ve bilim tesanütünü mevcut üretim ilişkilerinin yeniden kurulmasıyla dolaysız ilişkilendirebilmek için, geç kapitalizmin “yeni” üniversiteler üzerindeki mantığını anlamak ve bilim kurumlarının piyasa toplumu içindeki bugünkü durumunun tahliline 1980’lerden başlamak gerekmektedir. Bu çerçeveden baktığımızda, Türkiye’de kapitalizm siyasal iktidarın içine nüfuz etmiş ve büründüğü bu kisveyle politik olarak alınan kararların “kar”lılık temelinde değerlendirilmesini arzulamış ve bunu büyük ölçüde sağlamıştır. Sonuç olarak, bilimin ve bilimsel araştırmaların da, siyasal iktidar tarafından kapitalizmin hizmetine sunulması açıktan yapılar hale gelmiştir.

Bu hassasiyetle sunmak istediğim bildiri; bilim ve politika ilişkisi üst başlığında, bilimin ve bilimsel araştırmanın günümüz dünyasında politik kararlar ve uygulamalar ekseninde nasıl anlaşıldığı ve aslında nasıl anlaşılması gerektiği hususunu ele alacaktır. Öte yandan politika ve politik uygulamaların toplumsal önemi bildirinin sınırları içerisinde olacaktır. Bildiride çözümlenecek asıl tema ise; bilimci kimlikleri ile akademik kitlenin toplumsal gerçekliği ele alış biçimleri, eleştirilerin yoğunlaştığı bir alan olması nedeniyle, toplum ve bilim ekseninde “**Türkiye’de bilim politikaları**” üzerine olacaktır. Bildirimin gidişatı bu ana fikir doğrultusunda şekillenecek ve bildiri birkaç ana bölümden oluşacaktır.

Birinci bölümde, tüm sunum süresince sıkça telaffuz edeceğim ve yer yer ele alıp inceleyeceğim bilim ve bilimselliği tanımlayıp, tüm devlet politikalarının toplumsal yanının olması nedeniyle, bilimin toplum üzerindeki etkileri gerçeğinden yola çıkarak, olması gereken bilim ve politika (toplum) bütünlüğünü ele alacağım. Bu konu için, Bertrand Russell’ın Bilimin Toplum Üzerindeki Etkileri kitabından yararlanacağım. Fakat bildirim büyük bir kısmını Türkiye Bilimler Akademisi Raporları’ndan edindiğim bilgiler oluşturacaktır. Elbette bunlara destek olarak, akademik makaleler, kitaplar ve internet sitelerinden yararlanılacaktır.

Bildiriye, daha anlaşılır kılmak amacıyla, bilimsel araştırmalar ve politika ilişkisine indirgeyip, bu ilişkiyi politik çevre ve akademi alanında sınırlı tutacağım. Bu noktada, bilimsel araştırmanın politikacılar ve akademisyenler tarafından nasıl algılandığı üzerinden bir tartışma yürüteceğim. Buradan bilime ve bilimsel çalışmalara, bulgulara ve tanılara iktidarın (bu devlet olabilir, bu sanayi birliği olabilir, bu ordu ya da sağlık sektörü olabilir) nasıl bir yaklaşım

gösterdiği (faydalandığı mı, yoksa kullanıldığı mı?) yönünde bir tartışma ile devam edeceğim. Bu konu için Federico Mayor ve Augusto Fordi'nin TUBİTAK tarafından yayınlanan çalışmaları 'Bilim ve İktidar'dan yararlanacağım. Daha sonra, bilimden ve bilimsel çalışmalardan politik olarak faydalanamama ve onu sadece dönüştürüp, amme menfaatinden uzak ve fevri kullanma nedenlerini akademisyenlerin ve politikacıların görüşleriyle ele alacağım.

Bu genel çerçevede, üzerinde yoğunlaşacağım bölüm ikinci bölüm olacaktır. İkinci bölümde mevcut süreçlerde bilim ve politika ilişkisini zorlaştıran unsur olarak üniversiteler ve Türkiye'de devlet yapısına değineceğim. Daha sonra edimsel olarak, "Türkiye'nin bilim politikası var mı?" sorunsalını ele alacak, bu konuda resmi raporları çözümleyecek, çeşitli makalelerden ve çalışmalardan yararlanacağım.

Son bölümde ise, her araştırmanın ve sorun tespitinin ardından muhakkak yapılması gereken çözüm önerilerini ele alacağım. Bilim, bilimsel eğitim ve bilimsel araştırma ile politika arasındaki ilişkinin ivediliğinin sağlanması açısından, gerek araştırmacılar ve akademisyenler boyutunda yapılabilecekler ve gerekse siyasi partiler ya da siyasetçiler boyutunda yapılabilecekleri tartışmaya sunacağım. "Bilim politikaları" adı altında planlanan ve adeta iş ortaklığına dönmüş uygulamaların altının oyulması hususunda akademisyenlere ve politikalara düşen sorumluluklar hususundaki özgün düşüncelerimi beyan edeceğim.

Anahtar kelimeler: neoliberalizm, bilim, bilimsel eğitim, bilimsel araştırma, politika, iktidar, bilim politikaları

Kaynakça:

- 1) Bilimsel Araştırma ve Politika İlişkisi, Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, sayı:10, ANKARA.
- 2) Bilim, Din ve Eğitim Üzerine Düşünceler, Batuhan, H., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Mayıs 1998
- 3) Bilimin Toplum Üzerindeki Etkileri, Russell, B., İlyayayınclık.
- 4) Bilim, Bilimsel Bilgi ve İktidar, Arslan, H., Doğu Batı Düşünce Dergisi, (sayfa: 63-87), sayı: 7, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 1999
- 5) Üniversitenin pazarla bütünleşmesi sürecinde akademik dünyanın dönüşümü, Ergur, A., Toplum ve Bilim, (sayfa: 183-216) sayı: 97, Birikim Yayınları, İstanbul,
- 6) Üniversite ideasını yeniden düşünmek: Neoliberalizm, teknik akıl ve üniversitenin geleceği, (sayfa: 144-163), sayı:97, Birikim Yayınları, İstanbul, 2003
- 7) Bilim ve İktidar, Mayor F., Fordi, A., Tubitak Yayınları, Ankara, 2000